

ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА

НА “БЕСТТЕХНИКА ТМ – РАДОМИР” ПАД
гр. РАДОМИР

ПРЕЗ 2009 ГОД.

Съдържание:		
№	Глава	Страница
	Съдържание по страници	
1	Приходи и произведена продукция	2
2	Разходи	4
3	Финансови резултати	6
4	Осигуровки и данъци	6
5	Балансови показатели	7
6	Парични потоци	11
7	Основни икономически показатели за финансов анализ	12
8	Анализ на взаимоотношенията с клиенти и доставчици и на икономическите резултати	17
9	Основен капитал	19
10	Персонал, производителност и заплащане	19
11	Професионално обучение и повишаване на квалификацията	23
12	Подържане на здравословни и безопасни условия на труд	23
13	Екология и опазване на околната среда	24
14	Инвестиционна дейност	25
15	Качество на произвежданата продукция	26
16	Просрочени вземания и задължения и събирането им по съдебен ред	28
17	Кредитна експозиция	29
18	Годишно общо събрание на акционерите	30
19	Дейност в областта на научните изследвания и проучвания	30
20	Движение на акциите	30
21	Развитие на предприятието през последните години и спад в резултат на кризата	31
22	Антикризисна програма	39
23	Предвиждано развитие на предприятието през 2010 година	44
24	Предвиждано развитие на предприятието през периода 2010г. ÷ 2017г.	47
25	Изпълнение на програмата за прилагане на международно признатите стандарти за добро корпоративно управление	51
26	Важни събития, настъпили след годишното счетоводно приключване	55
27	Заклучение	56

Настоящият доклад обхваща дейността на “Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД, гр. Радомир през периода януари - декември 2009 година. Съдържанието на доклада е съобразено с условията на чл. 100о, ал. 4, т. 2 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа и в чл.33 от Наредба №2 от 17.09.2003 г. за проспектите при публично предлагане и допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа и за разкриването на информация от публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, както и Приложение №10 към същата наредба.

1. Приходи и произведена продукция

През отчетния период дружеството реализира приходи от продажби на промишлена продукция, приходи от излишъци на активи, установени при инвентаризация, приходи от продажби на неоперативни материални активи, приходи от наеми, приходи от продажби на технологични отпадъци, други приходи и финансови приходи. По същество всички приходи са brutния поток от икономически изгоди в резултат от обичайната дейност на дружеството, който води до увеличаване на собствения капитал.

Получените през отчетния период **приходи** са в размер на **20 007 хил. лева**. В резултат на засегналата предприятието световна икономическа криза, те са с 12% по-малко спрямо предходната година и се разпределят по следния начин:

Наименование на приходите	Хил. лева	Относ. дял
Приходи от продажби на продукция	13 482	67,4%
Приходи от излишъци на активи	4 860	24,3%
Приходи от наеми	338	1,7%
Приходи от продажби на стружки и технологични отпадъци	95	0,5%
Други приходи	1 178	5,9%
Приходи от финансиране	7	0,0%
Положителни разлики от операции с финансови активи	36	0,2%
Положителни разлики от промяна на валутни курсове	11	0,1%
Общо приходи	20 007	100,0%

Приходите от продажби на продукция формират преобладаващата част от общия размер на приходите. Те са 63% от размера им през предходната година. Спадът е в следствие на световната икономическа криза, която засегна особено силно производството на инвестиционно оборудване.

73% от произведената и експедирана продукция през годината е предназначена за чуждестранни клиенти.

Основните видове изделия по клиенти са посочени в таблицата на следващата страница.

№ по ред	К л и е н т и	Наименование на продукцията	Стойност (хиляди лева)	Относителен дял
1	"OUTOTEC"	Мелници за рудодобива и обогатяване на руди	6 585	48,84%
2	"Балканстрой" АД	Сграда за калцинация	1 196	8,87%
3	"Howden Ventilatoren" GmbH	Съоръжения за ТЕЦ - Тела за отвеждане на отработили газове	1 044	7,74%
4	"Радомир Метал Индъстриз" АД	Оборудване за черната металургия и корпуси на трошачки за рудодобива	548	4,06%
5	Различни кариери за добив на инертни материали в страната	Трошачно-мелещо оборудване (трошачки, подаватели, питатели, сита) за производство на кариерни материали	436	3,23%
6	Siempelcamp Giesserei	Механообработка на челни стени	409	3,03%
7	АЕЦ Козлудуй (чрез "Бесттехника" ЕООД)	Редуктор за подеи на мостов кран	277	2,05%
8	АЕЦ Козлудуй (чрез "Бесттехника" ЕООД)	Мостов кран	167	1,24%
9	"Kocks Crane International" GmbH	Кранови колички за 700 тонни портални кранове	158	8,77%
10	"Alstom Power Romania"	Механообработка на различни възли за енергетиката	1 183	1,13%
11	"Mecamidi" (чрез Бесттехника ЕООД)	Направляващи лопатки за водни турбини	120	0,89%
12	"Siempelcamp Tensioning Systems" GmbH (чрез Бесттехника ЕООД)	Оборудване за АЕЦ (Транспортни колички)	118	0,88%
13	"Марин Маринов МСМ"	Изработване на бандаж	95	0,70%
14	"Herrenknecht" AG	Тръби за тунелопробивни машини	90	0,67%
15	"Елаците Мед" АД	Изработване на зъбни козела и ремонт на челни стени на мелници	88	0,65%
16	"Voith Siemens Hydro Kraftwerkstechnik" GmbH	Спирачни пръстени за хидравлични централи	72	0,53%
17	"Стомана Индъстри" АД	Релса	70	0,52%
18	"Арко" ООД - Русе	Механична обработка на зъбен венец	58	0,43%
19	"Волта-С" ООД	Байонетен механизъм за Автоклав	56	0,42%
20	"Бесттехника" ЕООД (за "Титан Златна Панега Цимент")	Възли за циментовата промишленост	53	0,39%

№ по ред	К л и е н т и	Наименование на продукцията	Стойност (хиляди лева)	Относителен дял
21	"Еко ток" ЕООД	Елементи за руднично укрепване	49	0,36%
22	Други клиенти	Възли, детайли и резервни части за производствени машини и оборудване	616	4,57%
В С И Ч К О			13 482	100,0%

2. Разходи

Разходите са в размер на **19 963 хил. лева** и са свързани предимно с обслужването на текущата производствена дейност на дружеството. Основната част от тези разходи са за материали, заплати, осигуровки, външни услуги и амортизации, пряко свързани с дейността.

Размерът и структурата на **разходите за дейността** през 2009 година са както следва:

Наименование на разходите	Хил. лева	Относ. дял
Разходи за суровини и материали	6 267	31,4%
Разходи за външни услуги	1 693	8,5%
Разходи за заплати и възнаграждения	4 904	24,6%
Разходи за осигуровки	763	3,8%
Разходи за амортизации	2 916	14,6%
Балансова стойност на продадени активи	1	0,0%
Изменение на запасите от продукция и незавършено производство	2 839	14,2%
Разходи за командировки	44	0,2%
Представителни разходи	4	0,0%
Еднократни данъци	10	0,1%
Съдебни такси и други юридически разходи	7	0,0%
Други разходи	1	0,0%
Отрицателни разлики от промяна на валутни курсове	3	0,0%
Разходи за лихви	473	2,4%
Банкови такси и комисионни	38	0,2%
Общо разходи	19 963	100,0%

Разходите за материали и външни услуги бележат намаление в следствие на по-малкия обем на производството. Разходите за материали и външни услуги за отчетния период са 56,5% от същите за 2008 година. В същото време приходите от продажби на продукция са 63% спрямо предходната година. Поради дългия производствен цикъл на изделията, близо половината от тях са завършени през 2009 год., но са пуснати в производство през 2008 год. Значителна част от материалите за тях са закупени и отчетени като разход още през предходната година. Аналогична е причината и за намалението на незавършено производство.

Част от намалението на разходите за материали и външни услуги се дължи и на въведените през втората половина на 2009 год. антикризисни мерки и въведените лимити при използването на горива, газ, енергия и външни услуги.

Разходите за персонала (заплати и осигуровки) намаляват с 20% спрямо предходната година. Това намаление е резултат от спада на изработените през годината нормочасове, респективно на заплатите на нормените работници, както и от преминаването на ненормения персонал на половин работен от средата на месец ноември, 2009 год.

Следва да се обърне внимание на променените разходи за амортизации. В резултат на преоценката на машините и съоръженията, извършена към 30.06.2009 год., разходите за амортизации след тази дата нарастват с 245 хил. лева месечно.

Разходите за лихви през 2009 година са в размер на 473 хил. лева. 277 хил. лв. са лихвите по ползваните банкови кредити от „ОББ“ АД. 86 хил. лв. са лихви върху обединените и разсрочени публични задължения. 76 хил. лв. за лихвите по действащите лизингови договори. Останалите 34 хил. лв. са начислени лихви върху задължения към доставчици и лихвени задължения към митница.

При влагането им в производството, материалните запаси се отчитат по тяхната историческа цена, която се идентифицира с доставната им стойност. Последната включва всички разходи, свързани с доставянето на стоково-материалните запаси до сегашното им местоположение и състояние. В дружеството е възприет метода на “средно претеглена цена” за изписване на стоково-материалните ценности.

Разпределянето на постоянните общопроизводствени разходи се извършва на базата на нормалния капацитет на производствените мощности, поради което в дружеството като база за разпределение са възприети изработените нормочасове по технология и групи машини и дейности. Като нормален годишен капацитет за “Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД са приети 390 хиляди нормочаса. Изработените през годината 141 хиляди нормочаса съответстват на 36% от нормативно приетия производствен капацитет. Средното натоварване на производствените мощности за 2009 година е два пъти по-лошо, отколкото през предходната 2008-ма година.

Дружеството води своето текущо счетоводство и изготвя финансовите си отчети в съответствие с изискванията на българското счетоводно търговско и данъчно законодателство. Като публично дружество, “Бесттехника ТМ–Радомир” прилага Международните стандарти за финансови отчети.

3. Финансови резултати

При приходи 20 007 хил. лева и разходи 19 963 хил. лева се получава **счетоводна печалба** в размер на **44 хил. лева**.

Основната причина за тази печалба, като се има предвид загубата от производствената дейност, е заприходяването след инвентаризация на стоки, материали и продукция в размер на 4 860 хил. лева. Без тази операция, дружеството би било на загуба. Ако не бяха нарасналите амортизации в следствие на извършената към 30.06.2009 год. преоценка на машините и съоръженията, счетоводната печалба би била по-голяма с 1 470 хил. лева

След преобразуването на счетоводната печалба, съгласно изискванията на Закона за корпоративното подоходно облагане, се получава **финансов резултат след данъчно преобразуване, равен на нула**. На тази база **корпоративен данък не се дължи**.

В отчета за приходите и разходите като данък в размер на минус 113 хил. лева са отразени данъчните временни разлики.

Балансовата печалба е 157 хил. лева и е разлика между счетоводната печалба и данъчните временни разлики.

4. Осигуровки и данъци

Данъкът върху добавената стойност през отчетния период е начисляван редовно. Дължимият ДДС е превеждан редовно и в срок. За 2009 год. начисленият данък върху продажбите е 1 893 хил. лв. Начисленият ДДС за покупките е 1 443 хил. лв. Размерът на ДДС по вътрешнообщностните придобивания е 31 хил.лв. В края на годината ДДС за възстановяване е в размер на 623 хил. лв.

Осигуровките върху начисляваните заплати и възнаграждения са осчетоводявани редовно. Дължимите осигурителни вноски върху възнагражденията са превеждани частично и със значителни закъснения. Начисленияте като разходи през този период осигуровки върху заплатите и възнагражденията, както за сметка на дружеството така и за сметка на лицата, са в размер на 1 297 хил. лева. През отчетния период задълженията към социалното осигуряване нараснаха с 1 228 хил. лева спрямо 31.12.2008 год. и към 31.12.2009 год. те са в размер на 2 475 хил. лева. По-голямата част от сумата е с настъпил падеж и е дължима. Част от нея е начислена върху неизплатените заплати за м. декември 2009 год., както и върху възнагражденията за неизползвани отпуски, поради което не е с настъпил падеж.

Данъкът върху доходите е начисляван редовно и е дължим върху изплатените възнаграждения и заплати. Дължимият такъв не е превеждан или е превеждан с големи закъснения. Начисленият през годината подоходен данък е в общ размер на 396 хил.лв. Като вземем предвид 361 хил. лв., дължими от 2008 г., и платения през годината подоходен данък от 1 хил. лв., в края на годината дължимият такъв е 757 хил. лева.

През годината са начислявани редовно **еднократните данъци**, както и **местните данъци и такси**. Към 31.12.2009 год. размерът на дължимите суми по тези данъци и такси е 22 хил. лева.

5. Балансови показатели

Баланс - Активи

Размер и структура на активите на баланса към 31.12.2009 година

Наименование на активите	Хил. лева	Относ. дял
Дълготрайни материални активи, в това число:	157 820	85,4%
• земи (терени)	216	0,1%
• сгради и конструкции	17 163	9,3%
• машини и оборудване	131 984	71,4%
• съоръжения	5 249	2,8%
• транспортни средства	248	0,1%
• други дълготрайни материални активи	23	0,0%
• разходи за придобиване и ликвидация на ДМА	2 937	1,6%
Нематериални дълготрайни активи (програмни продукти)	0	0,0%
Дългосрочни финансови активи	11	0,0%
Материални запаси, в това число:	15 060	8,1%
• материали	5 100	2,8%
• продукция	2 744	1,5%
• стоки	3 809	2,1%
• незавършено производство	3 407	1,8%
Краткосрочни вземания, в това число:	11 990	6,5%
• вземания от клиенти и доставчици	3 680	2,0%
• вземания от свързани предприятия	3 909	2,1%
• предоставени аванси	1 480	0,8%
• данъци за възстановяване	817	0,4%
• други краткосрочни вземания	2 104	1,1%
Парични средства	21	0,0%
Разходи за бъдещи периоди	1	0,0%
Сума на Актива	184 903	100,0%

Дълготрайните (нетекущи) материални активи (имоти, машини, съоръжения, оборудване и други) са с отчетна (първоначална) стойност 168 343 хил. лева в края на годината, срещу 44 025 хил. лева в началото. Увеличението е в резултат на извършената към 30.06.2009 год. преоценка по пазарна стойност. Общото увеличение в следствие на тази преоценка е със 128 552 хил. лева, в това число 124 986 хил. лева машини и оборудване и 3 566 лева съоръжения.

Набраното изхабяване към 31.12.2009 год. е 10 523 хил. лева. Балансовата (остатъчна) стойност на ДМА към 31.12.2009 год. е 157 820 хил. лева.

През 2009 год. отчетната стойност на дълготрайните материални активи е намалена с 10 599 хил. лева, в това число:

➤ Отписана отчетна стойност до размера на амортизацията при преоценката на ДМА - 10 034 хил. лева;

➤ бракувани ДМА - 565 хил. лева.

През годината са заприходени ДМА с отчетна стойност 3 428 хил. лева, в това число:

➤ машина и оборудване за 3 425 хил. лева. Те представляват:

- придобити на лизинг машини - 2 104 хил. лв.;

- излишък на ДМА - 1 063 хил. лв.;

- закупени машини - 231 хил. лв.;

- увеличаване стойността в следствие на основен ремонт и модернизация - 27 хил. лв.

➤ земи (терени) за 3 хил. лева.

От дълготрайните материални активи, след преоценката, с най-голяма стойност са:

- Машините и оборудването - първоначална (отчетна) стойност 133 854 хил. лева и остатъчна (балансова) стойност 131 984 хил. лева.

- Сградите и конструкциите - първоначална (отчетна) стойност 25 276 хил. лева и остатъчна (балансова) стойност 17 163 хил. лева;

Дългосрочните (нетекущи) нематериални активи представляват счетоводни програмни продукти с първоначална (отчетна) стойност 8 хил. лева и остатъчна (балансова) стойност 0 хил. лева.

Дългосрочните (нетекущи) финансови активи са на стойност 11 хил. лева и се формират, както следва:

- 3 420 лева - акционерно участие с 1 437 акции (номинална стойност 14 370 лева) в "МЕТЕКО" АД, гр. София. Същите представляват 6,15% от капитала на дружеството;

- 3 150 лева - акционерно участие с 3 150 акции (номинална стойност 3 150 лева) в "ТМ-София 99" АД, гр. София. Същите представляват 4,98% от капитала на дружеството;

- Компенсаторни инструменти с номинал 4 225 лева.

Материалните запаси, които към 31.12.2009 год. са в размер на 15 060 хил. лева, се формират от следните активи:

- Материали на склад - 5 100 хил. лева. Намалели са с 2 940 хил. лева в сравнение с началото на годината;

- Готова продукция - 2 744 хил. лева. Същата се увеличава с 278 хил. лева в сравнение с 31.12.2008 година;

- Незавършено производство - 3 407 хил. лева. Намалява почти два пъти в сравнение с началото на годината, когато е 6 524 хил. лева;

- Стоките са в размер на 3 809 х. лева. След извършена инвентаризация са осчетоводени като материални запаси и заведени като стоки 2 броя кранове, изработени по поръчка на „Кремиковци“ АД, на обща стойност 2 500 хил. лева. Това е основната причина за голямото увеличение на размера на стоките.

Наблюдава се намаление общо на материалните запаси спрямо края на 2008 г. с 1 981 хил. лв. Намалението през годината на материалите, незавършеното производство и готовата продукция е с 5 779 хил. лева. Това може да се обясни

по-скоро с намеления обем на производството в резултат на икономическата криза, отколкото като положителен индикатор.

Краткосрочните (търговски и други) вземания, които към 31.12.2009 год. са в размер на 11 990 хил. лева, са се увеличили със 178 хил. лева от началото на годината. Формират се от следните активи:

- Вземания от клиенти и доставчици – 3 680 хил. лева;
- Вземания от свързани предприятия – 3 909 хил. лева;
- Предоставени аванси – 1 480 хил. лева;
- Данъци за възстановяване - 817 хил. лева. Увеличени са с 388 хил. лева от началото на годината. Представяват предимно ДДС за възстановяване;
- Други краткосрочни вземания – 2 104 хил. лева. Същите се увеличават със 148 хил. лева. Размерът им в края на годината се формира от:
 - Вземания от клиенти по нефактур. приходи и др. дебитори – 1 391 хил. лв.;
 - Подотчетни лица - 688 хил. лева;
 - Разчети по застраховки – 25 хил. лева

Баланс – Собствен капитал и пасиви

Размер и структура на собствения капитал и пасивите на баланса към 31.12.2009 година:

Наименование на пасивите	Хил. лева	Относ. дял
Основен капитал	1 756	0,9%
Резерв от последващи оценки	115 697	62,6%
Резерви	19 478	10,5%
Финансов резултат, в това число:	124	0,1%
• неразпределена печалба от минали години	0	0,0%
• непокрита загуба от минали години	-33	0,0%
• текуща печалба/загуба	157	0,1%
Нетекущи пасиви (дългосрочни задължения), в това число:	23 389	12,6%
• задължения към финансови предприятия (лизинг)	2 368	1,3%
• задължения по търговски заеми (ЗУНК)	171	0,1%
• пасиви по отсрочени данъци	12 855	7,0%
• други дългосрочни задължения (обединени и разсрочени задължения към бюджета и социалното осигуряване, включително лихви)	7 995	4,3%
Текущи пасиви (краткосрочни задължения), в това число:	24 459	13,2%
• задължения към финансови предприятия - по кредити от "ОББ" АД	7 137	3,9%
• задължения към доставчици	5 244	2,8%
• задължения към свързани предприятия	2 830	1,5%

Наименование на пасивите	Хил. лева	Относ. дял
• <i>получени аванси</i>	2 970	1,6%
• <i>задължения към персонала</i>	2 518	1,4%
• <i>задължения към осигурителни предприятия</i>	2 475	1,3%
• <i>данъчни задължения</i>	974	0,5%
• <i>други краткосрочни задължения</i>	310	0,2%
• <i>приходи за бъдещи периоди</i>	1	0,0%
Сума на Пасива	184 903	100,0%

Като цяло **собственият капитал** на дружеството към 31.12.2009 г. е в размер на 137 055 хил. лв. спрямо 21 031 хил.лв. в началото на периода. Той се увеличава със 116 024 хил. лева в края на отчетния период, предимно в резултат от извършена преоценка на дълготрайните материални активи на дружеството.

Резервите са на стойност 135 175 хил. лева. Те са формирани както следва:

- Резервите от посочената по-горе преоценка са 115 697 хил. лева.
- Общите резерви са 19 105 хил. лева, като се увеличават спрямо началото на годината когато са 18 391 хил. лева.
- Другите резерви са 373 хил. лева. Те са в размер на 10 на сто от печалбата за последните три години и са заделени съгласно изискванията на търговското законодателство:

Дългосрочните задължения към 31.12.2009 год. нарастват и са 23 389 хил. лева.

• Основната част от тях (7 995 хил. лева) представляват обединените и разсрочени от Министерския съвет задължения към Бюджета и към Националния осигурителен институт. Разсрочването е за осем години и включва както главници, така и лихви, начислени към края на 2003 година. От общата сума са намалени извършените плащания по погасителния план и отписаните задължения поради изтекъл давностен срок;

- Главницата на задълженията по ЗУНК е в размер на 171 хил.лв
- 2 368 хил. лева са задължения към лизингови компании във връзка с доставени машини, производствено оборудване и транспортни средства.
- Останалите 12 855 хил. лв. са пасиви по отсрочени данъци, начислени във връзка с преоценката на ДМА.

Краткосрочни задължения

Задълженията към "ОББ" АД са в размер на 7 137 хил. лева и са по договорените кредитна линия и инвестиционен кредит.

Задълженията към доставчици и клиенти и свързани предприятия през годината намаляват от 15 954 хил. лева към 31.12.2008 год. на 11 044 хил. лева в края на годината. Тези задължения се подразделят на:

- Задължения към доставчици - 5 244 хил. лева спрямо 4 991 хил. лева в края на 2008 год.;
- Получени аванси от клиенти, включително свързани предприятия - 5 800 хил. лева. Спрямо 10 047 хил. лева в края на 2008 год.

Задълженията към персонала са в размер на 2 518 хил. лева. Тази сума се формира от:

- Начислени заплати за месец декември 2009 год. - 175 хил. лева;
- Неизплатени заплати за предходни месеци на 2009 год. – 1 893 хил. лева;
- Неизплатени заплати на напуснали работници за минали периоди (2003 и 2004 години) - 84 хил. лева;
- Провизирани обезщетения за неизползван платен отпуск от минали години - 275 хил. лева;
- Провизирани обезщетения при пенсиониране - 84 хил. лева;
- Депонирани заплати - 7 хил. лева.

Задълженията към социалното осигуряване към 31.12.2009 год. са 2 475 хил. лева, включително начислените върху заплатите за декември 2009 година, които не са с настъпил падеж.

Данъчните задължения от началото на годината се увеличават с 596 хил. лева и към 31.12.2009 год. същите са 974 хил. лева. Тези задължения се разпределят както следва:

- Данък върху доходите на персонала - 757 хил. лева;
- ДДС за внасяне - 191 хил. лева;
- Алтернативни данъци - 26 хил. лева.

Другите краткосрочни задължения в размер на 310 хил. лева се формират от:

- Задължения по лихви - 240 хил. лева;
- Други кредитори - 34 хил. лева;
- Разчети с митници - 1 хил. лева;
- Други задължения - 35 хил. лева;

6. Парични потоци

“Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД е възприело прекия метод за представяне на движението на паричните средства в отчета за паричните потоци. В този отчет се отразяват измененията, настъпили в паричните средства на дружеството, в резултат на извършени сделки и операции през отчетния период. Паричните потоци са входящите постъпления и изходящите плащания на парични средства и парични еквиваленти.

Движение на паричните средства през 2009 година

➤ налични парични средства в началото на годината	—	19 х. лв.
➤ парични постъпления през годината	—	9 675 х. лв.
➤ парични плащания през годината	—	9 673 х. лв.
➤ налични парични средства в края на годината	—	21 х. лв.

Постъпления

Размер и структура на постъпленията по отчета за паричния поток

Паричните постъпления през периода представляват основно плащания от клиенти - 9 634 хил. лева. Останалите 41 хил. лева са други постъпления от финансова дейност.

Плащания

Плащанията са предимно във връзка с осигуряването на текущата производствена дейност и свързаните с нея преки, общопроизводствени и административни разходи.

Размер и структура на плащанията по отчета за паричния поток:

Наименование на плащанията	Хил. лева	Относ. дял
Плащания на търговски контрагенти	5 349	55,30%
Плащания на трудови възнаграждения, осигуровки и данъци върху тях	2 403	24,84%
Други плащания за основната дейност	816	8,44%
Плащания за дълготрайни активи	243	2,51%
Други плащания за инвестиционна дейност		
Платени заеми	351	3,63%
Платени лихви, такси, комисионни по заеми с инвестиционно предназначение	511	5,28%
Всичко плащания	9 673	100,00%

7. Основни икономически показатели за финансов анализ

А. Показатели за рентабилност.

Характеризират ефективността на приходите от продажби, на капитала, на реалните активи и пасиви. Изразяват се с коефициент:

а) Коефициент на рентабилност на приходите от продажби

$$K_{pp} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Нетни приходи от продажби}} = \frac{157}{19\,953} = 0,008$$

б) Коефициент на рентабилност на собствения капитал

$$K_{рск} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Собствен капитал}} = \frac{157}{137\,055} = 0,001$$

в) Коефициент на рентабилност на пасивите

$$K_{pp} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Пасиви}} = \frac{157}{47\,809} = 0,003$$

г) Коефициент на капитализация на активите

$$K_{ка} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Сума на реалните активи}} = \frac{157}{184\,865} = 0,001$$

Коефициентите на рентабилност се изчисляват на годишна база за пълен отчетен период и съгласно изискванията на икономическата теория следва да бъдат със стойност не по-малка от 0,05 за добре работещо предприятие. Коефициентите на рентабилност са положителни величини, когато финансовият резултат е печалба, и показват темповете на възвращаемост на капитала.

Коефициентите на рентабилност на дружеството за 2009г. са силно влошени спрямо предходната година. Това се дължи от една страна на по-малката печалба и от друга на преоценката на дълготрайните активи на дружеството през 2009 год.

Б. Показатели за ефективност

Тези показатели характеризират съотношението на приходите и разходите. Изчисляват се в коефициент.

а) Коефициент на ефективност на разходите

$$K_{ер} = \frac{\text{Приходи}}{\text{Разходи}} = \frac{20\,007}{19\,963} = 1,002$$

б) Коефициент на ефективност на приходите

$$K_{еп} = \frac{\text{Разходи}}{\text{Приходи}} = \frac{19\,963}{20\,007} = 0,998$$

Коефициентите на ефективност са влошени спрямо тези от 2008 година, когато бяха съответно 1,035 и 0,966. Коефициентът на ефективност на приходите от обичайната дейност следва да бъде със стойност не по-голяма от 0,95 според икономическите изисквания за добре работещо предприятие.

В. Показатели за ликвидност

Показателите за ликвидност са количествени характеристики на способността на предприятието да изплаща текущите си задължения с наличните краткотрайни активи.

а) Коефициент на обща ликвидност

$$K_{ол} = \frac{\text{Краткотрайни активи}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{27\,034}{24\,420} = 1,11$$

б) Коефициент на бърза ликвидност

$$K_{бл} = \frac{\text{Краткоср. взем.} + \text{Краткоср. инвест.} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{11\,974}{24\,420} = 0,49$$

в) Коефициент на незабавна ликвидност

$$K_{\text{нл}} = \frac{\text{Краткосрочни инвестиции} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{21}{24\,420} = 0,0009$$

г) Коефициент на абсолютна ликвидност

$$K_{\text{ал}} = \frac{\text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{21}{24\,420} = 0,0009$$

Коефициентът на обща ликвидност е доста по-малък от теоретичния норматив за добре работещо предприятие, а именно 2,00. Същият се подобрява спрямо 2008 год., когато е със стойност 1,08.

За предходната година коефициентът на бърза ликвидност беше 0,44. Към 31.12.2009 год. същият нараства на 0,49.

Г. Показатели за финансова автономност

Показателите за финансова автономност са количествени характеристики на степента на финансовата независимост на предприятието от кредиторите.

а) Коефициент на платежоспособност

$$K_{\text{плс}} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Пасиви}} = \frac{137\,055}{47\,848} = 2,864$$

б) Коефициент на задлъжнялост

$$K_{\text{з}} = \frac{\text{Пасиви}}{\text{Собствен капитал}} = \frac{47\,848}{137\,055} = 0,349$$

Получените коефициенти се подобряват спрямо 2008 год., когато са съответно 0,574 и 1,742, което се дължи основно на намаляване на задълженията към доставчици и получените аванси от клиенти. Коефициентът на платежоспособност следва да бъде със стойност не по-малка от 0,5 съгласно икономическата теория.

Д. Показатели за обръщаемост на материалните запаси

Показателите за обръщаемост на материалните запаси характеризират ефективността от използването им. Материалните запаси са краткотрайни активи и колкото по-късо е времето на един оборот, толкова по-добра е ефективността от тяхното използване.

Колкото по-малко средства са ангажирани в материални запаси, толкова по-добра е и ликвидността.

а) Времетраене на един оборот в дни

$$В_{\text{еод}} = \frac{\text{Средна наличност на МЗ} \times 360}{\text{Нетен размер на приходите от продажби на продукция}} = \frac{16\,051 \times 360}{13\,482} = 429 \text{ дни}$$

Показателят отразява за колко дни материалните запаси правят един оборот.

Сумата на средната наличност на материални запаси се изчислява чрез използване на средна хронологична величина на база наличностите в началото и в края на всеки месец от периода.

Този показател е неблагоприятен за предприятието, и се влошава в сравнение с предходната година, когато времето за един оборот е 257 дни.

От друга страна, следва да се има предвид, че дългият производствен цикъл е обективно обусловен от характера на продукцията, а оттам и обръщаемостта на материалните запаси е малка.

б) Брой на оборотите, които извършват материалните запаси

$$Б_{\text{ОМЗ}} = \frac{\text{Нетен размер на приходите от продажби на продукция}}{\text{Средна наличност на материалните запаси}} = \frac{13\,482}{16\,051} = 0,84$$

Този показател характеризира обръщаемостта на материалните запаси. Коефициентът е неблагоприятен и се влошава спрямо предходната година, когато същият е 1,40.

в) Заетост на материалните запаси

Показателят определя сумата на материалните запаси, която обслужва един лев от нетния размер на приходите от продажби на продукция.

$$З_{\text{МЗ}} = \frac{\text{Средна наличност на материалните запаси}}{\text{Нетен размер на приходите от продажби на продукция}} = \frac{16\,051}{13\,482} = 1,19$$

Показателят се влошава значително в сравнение с края на предходната година, когато е равен на 0,71.

Е. Показатели за маржове на база печалба на различни етапи.

Показателите за маржове на база печалба отразяват съотношението на различните видове печалба към различните видове приходи.

а) EBITDA марж

EBITDA представлява печалбата от дейността, преди лихви, данъци, обезценки и амортизации (изключват се финансовите приходи и разходи)

$$K_{\text{ебитда}} = \frac{\text{Печалба от дейността, преди лихви, данъци, обезценки и амортизации}}{\text{Приходи от продажби}} = \frac{3\,420}{19\,953} = 17,1\%$$

За да е ефективно едно дружество и да може да реализира относително добра възвръщаемост, този показател би следвало да бъде не по-малък от 25%.

б) EBT марж

EBT представлява печалбата от цялата дейност, преди облагането с данъци

$$K_{\text{ебт}} = \frac{\text{Печалба от цялата дейност, преди облагането с данъци}}{\text{Приходи от дейността}} = \frac{44}{20\,007} = 0,2\%$$

За да е ефективно едно дружество, този показател би следвало да бъде не по-малък от 5%.

в) EAT марж

EAT представлява печалбата от цялата дейност, след облагането с данъци

$$K_{\text{еат}} = \frac{\text{Печалба, след облагане с данъци}}{\text{Приходи от дейността}} = \frac{157}{19\,953} = 0,8\%$$

За да е ефективно едно дружество, този показател би следвало да бъде не по-малък от 4,5%.

8. Анализ на взаимоотношенията с клиенти и доставчици и на икономическите резултати

В настоящата глава се прави обяснение на икономическото състояние на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД към 31.12.2009 година.

8.1 Намаляване на вземанията

хил. лева				
№ по ред	Показатели	31.12.2008г.	31.12.2009г.	Изменение (к.4-к.3)
1	2	3	4	5
1	Вземания от клиенти и от доставчици	5 507	5 160	-347
1.1.	Вземания от клиенти	4 097	3 680	-417
1.2.	Предоставени аванси на доставчици	1 410	1 480	70
2	Вземания от свързани предприятия	3 920	3 909	-11
2.1.	Вземания от свързани предприятия	3 920	3 909	-11
2.2.	Предоставени аванси на свързани предприятия	0	0	0
I.	Общо вземания по търговски взаимоотношения (р.1+р.2)	9 427	9 069	-358
I.1.	Вземания по търговски взаимоотношения	8 017	7 589	-428
I.2.	Предоставени аванси по търговски взаимоотношения	1 410	1 480	70

Вземанията на дружеството от клиенти намаляват с 428 хил. лева, а предоставените аванси на доставчици нарастват със 70 хил. лева. Като цяло, вземанията по търговски взаимоотношения намаляват с 358 хил. лева от началото на годината.

8.2 Намаляване на задълженията

хил. лева				
№ по ред	Показатели	31.12.2008г.	31.12.2009г.	Изменение (к.4-к.3)
1	2	3	4	5
11	Задълженията към доставчици и клиенти	13 259	8 214	-5 045
11.1.	Задължения към доставчици	4 991	5 244	253
11.2.	Получени аванси от клиенти	8 268	2 970	-5 298
12	Задълженията към свързани предприятия	2 696	2 830	134
12.1.	Задълженията към свързани предприятия	916	492	-424
12.2.	Получени аванси от свързани предприятия	1 780	2 338	558
II.	Общо задължения по търговски взаимоотношения (р.11+р.12)	15 955	11 044	-4 911
II.1.	Задължения по търговски взаимоотношения	5 907	5 736	-171
II.2.	Получени аванси по търговски взаимоотношения	10 048	5 308	-4 740

От горната таблица се вижда, че задълженията по търговски взаимоотношения намаляват с 4 911 хил. лева и стават 11 044 хил. лева, срущу 15 955 хил. лева в началото на годината. Срещу тези задължения в актива на баланса стои продукцията на различни етапи от производствения цикъл като материали, незавършено производство и готови изделия за експедиране. Тези три компонента са в общ размер от 11 251 хил. лева.

Именно продължителността на производствения цикъл в дружеството обуславя големите размери както на материалните запаси, така и на стоящите срещу тях задължения към търговски контрагенти:

- Разработване на конструктивната и технологична документация и доставка на основни материали. На този етап съответстват предимно наличните материали на склад. В края на година те са 5 100 хил. лева. От тях следва да извадим обездвижените материални запаси, които са близо 1,0 млн. лева. Остават 4 000 хил. лева, ангажирани в подготвителния етап от производствения цикъл;

- Вторият етап е основен и включва самия производствен процес: от разкрояването на стоманените профили, през механообработката и заварочно-монтажните дейности, до антикорозионната обработка и боядисването. На този етап съответства незавършеното производство. В края на година същото е в размер на 3 407 хил. лева;

- Последният етап е свързан с подготовката на изделията за експедиция – транспортна опаковка и изчакване в склад готова продукция на транспорта. В стойностно изражение този етап се равнява на 2 744 хил. лева готова продукция.

Като цяло, производственият цикъл е ангажирал около 10 млн. лева към 31.12.2009 година. Сумата включва и направените разходи по спрените от клиенти поръчки в резултат на кризата. Не се включват обездвижените материални запаси.

8.3 Печалба

В края на 2009 година дружеството отчита счетоводна печалба в размер на 44 хил. лева и балансова печалба от 157 хил. лева.

Основната причина за по-малкия размер спрямо 2008 година е намалялото производство в резултат на световната икономическа криза. На второ място са спрените от клиентите поръчки, поради замразяване на инвестиционните обекти от крайните клиенти. Това води до блокиране на оборотни средства под формата на материални запаси. Третата причина е дългия производствен цикъл на преобладаващата част от изделията. В процеса на производствената дейност (посочените в горната точка три етапа) тези изделия се отчитат само със своята производствена себестойност. Тя включва преките разходи за материали и труд + общопроизводствените разходи. При формирането на цената участват още административните разходи, финансовите разходи и печалбата. Вземайки предвид и тази група финансови елементи, формиращи продажната цена, следва срещу ангажираните в производството 10,0 млн. лева (включително спрените поръчки), да бъдат получени около 15,0 млн. лева от готова продукция, което би увеличило многократно печалбата на дружеството.

Като се има предвид загубата от производствената дейност, заприходяването след инвентаризация на стоки, материали и продукция в размер на 4 860 хил. лева е основната причина за отчетената печалба.

9. Основен капитал

Брой регистрирани акции - 1 755 764

Брой платени акции - 1 755 764

Номинална стойност на една акция - 1 лев

Права, преференции и ограничения - Няма особености

Ограничения при разпределянето на дивидентите и увеличаването на капитала - няма ограничения.

Няма изкупени собствени акции. Няма акции, държани от дъщерни или асоциирани предприятия.

Разпределението на собствеността на акциите към края на 2009 год. няма съществена разлика с края на 2008 год., а именно:

Акционери	Брой акции	Дял в %
“Бесттехника и Ко” ООД, гр. София	1 387 498	79,03%
“ТМ-София 99” АД, гр.София	87 000	4,96%
ЕТ “Денис-Елена Коцева”, гр. София	85 000	4,84%
„Галакси Пропърти Груп” ООД	63 668	3,63%
“Първа инвестиционна банка” АД	14 852	0,84%
Други юридически лица	775	0,04%
Индивидуални акционери	116 971	6,66%
Всичко	1 755 764	100,00%

Пазарната цена на една акция, средно за 2009 година, е около 3,70 лева.

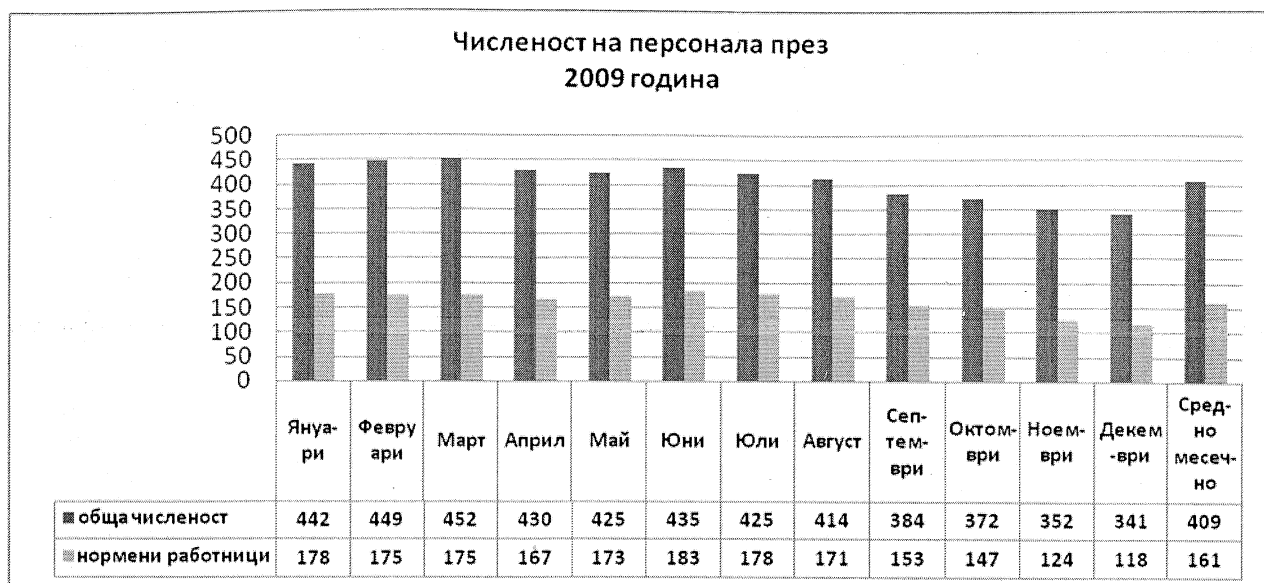
10. Персонал, производителност и заплащане

Средносписъчният брой на персонала за 2009 година е 409 човека, от които 161 основни производствени работници, работещи на трудови норми. Спрямо средносписъчния брой на персонала за предходната година същият е намалял с 38 човека. Средносписъчният брой на основните нормени производствени работници за 2008 година е 190 човека. През 2009 година основните производствени работници са намалели с 29 човека и тяхната средна численост достига 161 човека.

Като цяло движението на персонала през цялата 2009 година е посочено в долната таблица.

Категория персонал	Численост на 01.01.2009г.	Постъпили през годината	Напуснали през годината	Численост на 31.12.2009г.	Средно-списъчен състав
Основни нормени работници	180	33	91	122	161
Ненормен персонал	270	32	90	212	248
Персонал - общо	450	65	181	334	409

Изменението на числеността по месеци е дадено на следващата графика.

От посочените данни се вижда, че числеността на персонала започва да намалява от второ полугодие, по-съществено намаление се наблюдава през последното тримесечие и в края на годината числеността достига 334 души.

Разпределението на напусналите по причини е дадено в долната таблица:

Основание за прекратяване на трудовия договор	Брой
По молба на лицата - чл. 325, т. 1 от КТ	58
По молба на лицата с предизвестие - чл. 326, ал. 1 от КТ	5
Смърт на лицето - чл. 325, т. 11 от КТ	2
Прекратяване с изтичане на уговорения срок – чл.325, т.3 от КТ	10
Прекратяване по инициатива на работодателя - чл. 71, т. 1 от КТ	29
Дисциплинарно уволнение - чл. 330 от КТ	25
Прекратяване поради съкращение в щата – чл.328, ал.1 т.2 и 10 от КТ	18
Прекратяване на основание - чл. 327, т. 2 от КТ	34
ВСИЧКО	181

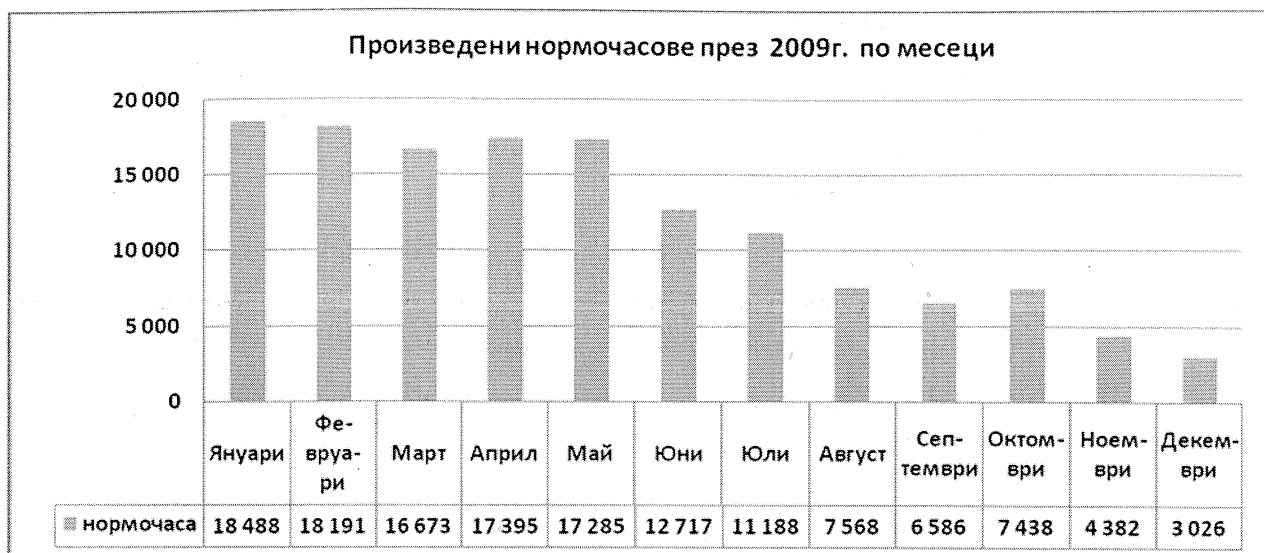
10.2. Производство в нормочасове

Изработените нормочасове за цялата 2009 година са 141 хиляди. Средномесечното производство се равнява на 11 745 нормочаса. От тях 10 188 н/ч (86,7%) са по клиентски поръчки, а 1 577 н/ч (13,3%) са отчетени по различни видове вътрешни поръчки.

През предходната 2008 година изработените нормочасове са 307 хиляди. Средномесечното производство се равнява на 25 581 нормочаса. От тях 23 763 н/ч (92,9%) са по клиентски поръчки, а 1 818 н/ч (7,1%) са отчетени по различни видове вътрешни поръчки.

Изчислено на средномесечна база намалението е над два пъти.

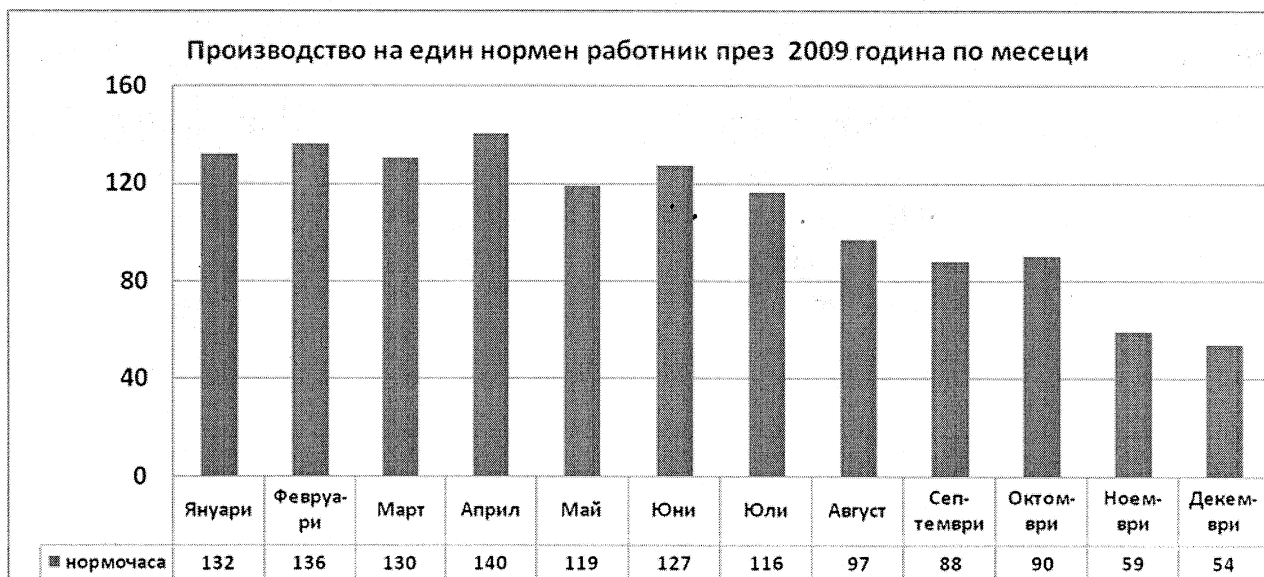
Изработените нормочасове през отделните месеци са посочени в долната графика.

10.3. Производителност

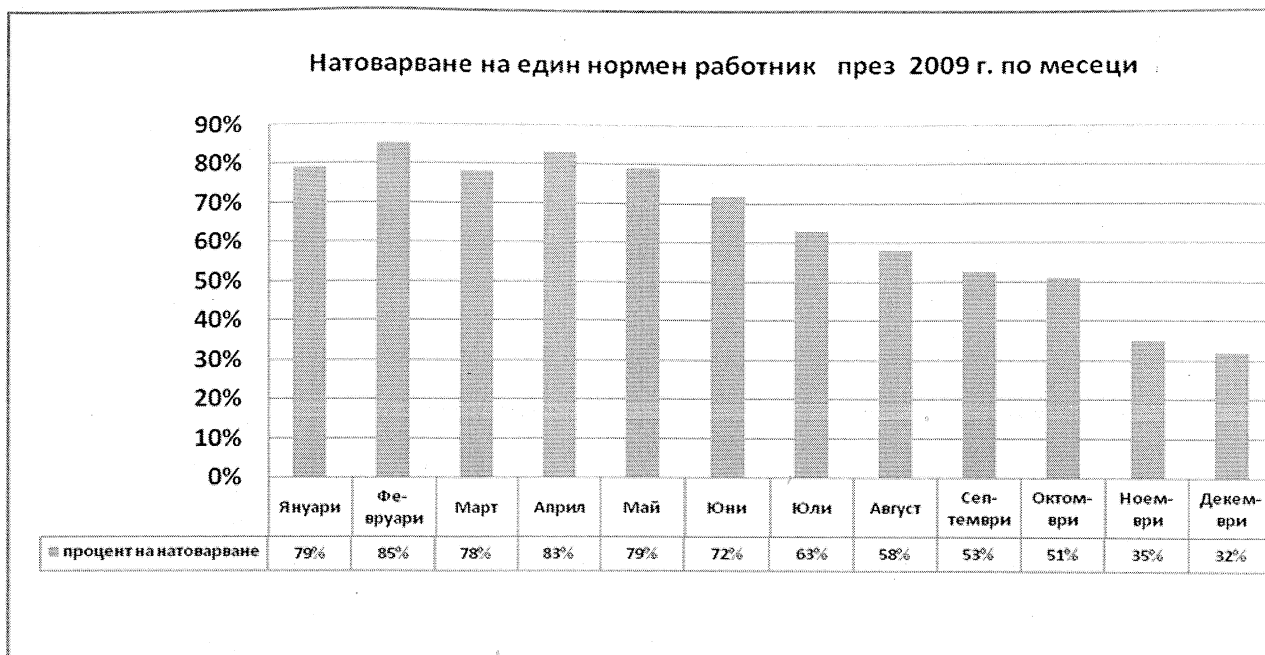
Произведените нормочасове от един действително работил нормен работник са 107 н/ч средномесечно. Този показател се е влошил в сравнение с 2008 година, през която произведените нормочасове от един присъствен работник са средномесечно 151 н/ч.

На следващата графика са посочени произведените н/ч от един работник по месеци.

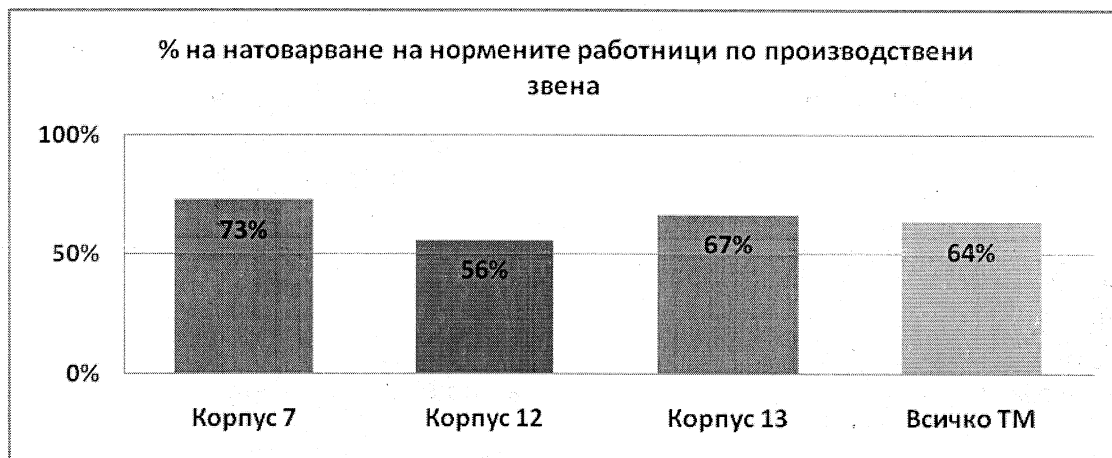

Използваемостта на работното време на основните нормени работници е 64%, изчислена като съотношение между отработените нормочасове и присъствените човекочасове.

На графиката на следващата страница е посочено натоварването в % на нормените работници по месеци.

На долната графика е показано натоварването в процент по производствени корпуси през 2009 година.

10.4. Заплащане

През 2008 година средната работна заплата е 939 лева. През 2009 година същата е 901 лева. Причината за намалението на работната заплата е обвързаността ѝ с резултатите от труда и действащата антикризисна програма в дружеството през четвъртото тримесечие на годината. Намаляването на разходите за труд се извършва чрез намаляване на заплащането, а не със съкращения на персонал. Целта на тези мерки е запазване на кадровата обезпеченост на дружеството.

Намаляването на разходите за труд става по два начина:

- при основните нормени работници на база действащата сделна форма на заплащане - според изработеното. При липса на работа изработеното е по-малко, съответно и заплатите при тази категория персонал са по-ниски.
- останалия персонал на дружеството от средата на м.ноември премина на половин работен ден, респективно и заплащането спадна двойно.